

DIGITALNI POTNI LIST

Digitalni potni list kot konkurenčna prednost za podjetja

Uvedba digitalnega potnega lista bo za podjetja pomenila pozitivne spremembe in postavila nove standarde v industriji, kar bo prispevalo k trajnostnemu razvoju.

Barbara Perko

Digitalni potni list za izdelke bo zagotavljal informacije o okoljski trajnosti izdelkov. Cilj je, da bi digitalni potni list pomagal potrošnikom in podjetjem sprejemati ozaveščene odločitve pri nakupu izdelkov, omogočil lažja popravila in recikliranje ter izboljšal preglednost učinkov življenjskega cikla izdelkov na okolje. Na voljo bodo informacije vzdolž celotne vrednostne verige.

»Uvedba digitalnega potnega lista bo prinesla številne koristi, saj bo vplivala na različne vidike poslovanja in trajnostnega razvoja. Povečana produktivnost in razvoj novih poslovnih modelov bosta podjetjem omogočila boljše upravljanje informacij o izdelkih, kar bo prineslo nove priložnosti in povečalo učinkovitost. Poleg tega bosta izboljšana sledljivost ter preglednost omogočila potrošnikom in regulatorjem dostop do jasnih in podrobnih informacij o izdelkih, kar bo povečalo zaupanje in varnost izdelkov ter zmanjšalo tveganje za ponaredke,« je prepričana **Karmen Balantič, GSI Slovenija**. »Digitalni potni list bo pospešil digitalno transformacijo podjetij, kar bo prispevalo k bolj trajnostnim praksam in pravičnejši družbi. Podpora krožnemu gospodarstvu bo omogočila ponovno uporabo in recikliranje izdelkov, kar bo zmanjšalo vpliv na okolje skozi celotno preskrbovalno verigo. Poleg tega bo digitalni potni list izboljšal skladnost z zakonodajo, saj bo regulatorjem omogočil

Niko Medved, pomočnik direktorja Skaze

lažje preverjanje skladnosti izdelkov z zakonodajnimi zahtevami, podjetjem pa bo olajšal spoštovanje teh zahtev.«

Niko Medved, pomočnik direktorja Skaze, kot eno od glavnih koristi uvedbe digitalnega potnega lista vidi povečano transparentnost. »Potrošniki bodo imeli dostop do podrobnih informacij o izdelku, vključno z izvorom materialov, deležem

trajnosti in datumom proizvodnje. To bo povečalo zaupanje in lojalnost do blagovne znamke. Poleg tega bo digitalni potni list izboljšal sledljivost izdelka skozi celoten življenjski cikel, kar bo olajšalo upravljanje zalog, vračil in morebitnih odpoklicev,« našteje koristi za potrošnike. »Za podjetja bo uvedba prinesla večjo skladnost z zakonodajo, saj bo omogočala lažje zagotavljanje skladnosti z vse strožjimi zakonskimi in okoljskimi zahtevami. Avtomatizacija zbiranja in deljenja podatkov bo zmanjšala potrebo po ročnem delu, kar bo vodilo k večji učinkovitosti in manjšim napakam. Nenazadnje, sledenje trajnostnim vidikom proizvodnje bo omogočilo boljše upravljanje z viri in zmanjšanje ogljičnega odtisa izdelkov.«

Uporabljeni morajo biti odprti globalni standardi

»Digitalni potni list bi moral zagotavljati jasne, strukturirane in dostopne podatke o značilnostih in sestavnih delih vsakega izdelka, o izvoru materialov, metodah proizvodnje ter druge pomembne informacije o izdelkih na področju trajnosti, krožnosti in zakonske skladnosti,« poudarja Karmen Balantič. S tem misli na temeljne informacije o izdelku, vključno z identifikacijskimi podatki, kot so ime izdelka, proizvajalec, serijska številka in datum proizvodnje, podatke o sestavi in

Foto: Freepik

izvoru, kot so informacije o uporabljenih materialih, njihovem izvoru in metodah proizvodnje, ter okoljske in trajnostne informacije, vključno z emisijami CO₂ in prisotnostjo snovi, ki vzbujajo zaskrbljenost ter so ključne za zagotavljanje trajnosti.

»Digitalni potni list bi moral zagotavljati celovite in potrjene podatke o izdelku po celotni verigi vrednosti,« poudarja Niko Medved, pomočnik direktorja Skaze.

»Digitalni potni list bo moral hkrati zagotavljati sledljivost skozi vso življenjsko dobo izdelka, vključno s popravili, recikliranjem in odstranjevanjem, ki je pomemben element krožnega gospodarstva. Zelo pomemben vidik predstavlja še dejstvo, da mora biti digitalni potni list združljiv in interoperabilen, kar pomeni, da uporablja odprte globalne standarde za lažjo izmenjavo informacij med različnimi deležniki v preskrbovalni verigi,« poudarja. Pomembno pa je tudi to, da bodo potrošniki imeli dostop do podatkov. Dostop do informacij mora biti enostaven, saj to omogoča lažje sprejemanje kakovostnih trajnostnih odločitev.

Foto: arhiv podjetja Skaza

Karmen Balantič, GS1 Slovenija

Niko Medved meni, da bi moral digitalni potni list poleg osnovnih informacij, kot so teža, prostornina in datum proizvodnje izdelka, vsebovati predvsem do sedaj

neznane informacije, kot so ogljični odtis izdelka, izvor materiala in vseh komponent, uporabljenih za proizvodnjo izdelka. »Poleg tega bi celovit digitalni potni list moral vključevati potrjene podatke o trajnostnih praksah, kot so delež recikliranih materialov, ogljični odtis in poraba energije med proizvodnjo. Največji poudarek je tukaj na preverjenih oz. validiranih podatkih. Pomembno je tudi, da vsebuje informacije o podjetju in proizvodnem procesu, kar omogoča popolno sledljivost izdelka od surovin do končnega uporabnika. Vsi podatki morajo biti varni in dostopni le pooblaščenim uporabnikom, z ustrezno zaščito pred nepooblaščenim dostopom. Sistem mora biti tudi interoperabilen, kar pomeni, da mora omogočati izmenjavo podatkov med različnimi platformami in sistemi, da se zagotovi enotnost in doslednost informacij,« našteje.

Nekatere zadeve bo treba še podrobneje določiti

Pred uveljavitvijo bo treba dokončno opredeliti zakonodajne zahteve in jih uskladiti z obstoječo zakonodajo, pojasni Karmen Balantič. »Zahteva po digitalnem potnem listu je opredeljena v predlogu

Uredbe o vzpostavitvi okvira za določitev zahtev za okoljsko primerno zasnovo trajnostnih izdelkov – slednjega je Evropski parlament potrdil 24. aprila 2024. V nadaljevanju bo Evropska komisija sprejela delovni načrt, v katerem bo opredelila skupine izdelkov za prednostno obravnavo. Za vsako skupino izdelkov se bo potrebno dogovoriti in določiti, kateri podatki o izdelku bodo obvezni v digitalnem potnem listu in določiti pravila oziroma merila učinkovitosti in varnosti, kar bo sprejeto z delegiranimi akti. Uredba sicer določa uporabo odprtih standardov, ki so skladni z ISO/IEC 15459, vendar bo treba podrobneje določiti zahteve glede identifikacije, nosilcev podatkov, izmenjave podatkov in registrov digitalnih potnih listov,« pojasnjuje.

Potrošniki bodo imeli dostop do podrobnih informacij o izdelku, vključno z izvorom materialov, deležem trajnosti in datumom proizvodnje.

»Pred uveljavitvijo digitalnega potnega lista za vse izdelke je potrebno določiti enotne standarde in smernice za zbiranje, preverjanje in deljenje podatkov, ki jih morajo upoštevati vsi proizvajalci. Ter predvsem ustrezno urediti preverjanje oz. validiranje podatkov glede trajnostnih praks,« dodaja Niko Medved. »Pričakujem, da bo z vzpostavitvijo digitalnih potnih listov na področju »green washinga« narejen pozitiven premik in da se bo sčasoma prečistilo samo marketinško lansirane trajnostne prakse, ostale pa bodo tiste, ki dejansko imajo pozitiven okoljski vidik. In tukaj vidim, da bomo imeli prednost pred nekaterimi ostalimi podjetji. Pomembno je vzpostaviti tudi varnostne protokole za zaščito podatkov pred zlorabo in nepooblaščenim dostopom. Prav tako je treba pripraviti izobraževalne programe za zaposlene, da bodo razumeli, kako uporabljati in vzdrževati digitalni potni list. Zagotoviti je treba ustrezno tehnološko podporo in infrastrukturo za nemoteno delovanje sistema. Pomembno je tudi zagotoviti, da sistem izpolnjuje vse zakonske in

regulativne zahteve. Ključno je vključiti vse deležnike, vključno s potrošniki, dobavitelji in regulatorji, da se zagotovi, da sistem ustreza potrebam vseh vpletenih.«

Standarde prilagajajo krožnemu gospodarstvu

Organizacija GS1 je na področju standardov že opravila veliko dela in ima ustrezne standarde za identifikacijo in zajem podatkov, ki so skladni z ISO, vendar je treba še dokončno uskladiti vse vidike teh standardov v kontekstu digitalnega potnega lista. V ta namen so na globalni ravni vzpostavila delovno skupino za krožnost/digitalni potni list z multidisciplinarno ekipo, ki vključuje strokovnjake GS1, predstavnike trgovinskih združenj ter predstavnike gospodarstva, ki delujejo na tem področju in analizirajo najučinkovitejši način za prilagoditev standardov GS1 krožnemu gospodarstvu. Karmen Balantič poudarja, da ima GS1 več kot 50 let izkušenj s standardizacijo, nudenjem podpore industriji in pomoči pri digitalnem prehodu, standarde GS1 pa poznajo in uporabljajo številna podjetja po vsem svetu. Uporaba obstoječih standardov pri implementaciji digitalnega potnega lista bi zato stroškovno najmanj obremenila deležnike v preskrbovalni verigi, prav tako bi bila izvedba hitrejša in enostavnejša.

Večja preglednost in zaupanje strank

»Uvedba digitalnega potnega lista bo za naše podjetje prinesla več pozitivnih sprememb. Kot eni izmed prvih, ki bomo implementirali svojo obliko digitalnega potnega lista, bomo pridobili konkurenčno prednost, saj se bomo postavili kot vodilno in inovativno podjetje v industriji. S povečano preglednostjo in zanesljivostjo podatkov bomo povečali zaupanje naših strank, kar vodi k utrjevanju lojalnosti naši blagovni znamki ter posledično večji prodaji,« je prepričan Niko Medved.

Digitalni potni list so v podjetju Skaza zastavili tako, da jim bo interno omogočil lažje spremljanje učinkovitosti

proizvodnje in trajnostnih vidikov, kar bo vodilo k boljši optimizaciji proizvodnih procesov in upravljanju z viri. Lažje bodo zagotavljali skladnost z vse strožjimi zakonskimi zahtevami in standardi trajnosti. Poleg tega bo sistem digitalnega potnega lista omogočal boljše upravljanje notranjih procesov, spremljanje učinkovitosti in hitro prepoznavanje morebitnih težav. »Z novimi podatki in vpogledi bomo lahko razvijali nove izdelke in storitve, prilagojene potrebam naših strank. S tem bomo postavili nove standarde v industriji in prispevali k trajnostnemu razvoju,« zagotavlja Medved.

Visokokakovostni podatki so osnovni pogoj

»Trajnostni in krožni projekti imajo potencial za podjetja v vseh sektorjih, vendar zahtevajo ponovni premislek o modelih proizvodnje, distribucije in potrošnje. V tem konceptu so visokokakovostni podatki in njihova izmenjava med partnerji v preskrbovalni verigi osnovni pogoj za izvedbo,« izpostavlja Karmen Balantič. »Trajnostna sprememba proti krožnemu gospodarstvu se lahko zgodi le, če so podatki strukturirani in izmenjani prek globalnih in odprtih standardov. Standardi GS1 omogočajo po tej plati enotno identifikacijo izdelkov, lokacij in entitet ter interoperabilno izmenjavo podatkov po vsej preskrbovalni verigi. S tem se povečuje sledljivost in preglednost podatkov, kar je ključnega pomena za učinkovito upravljanje življenjskega cikla izdelkov. GS1 standardi prav tako podpirajo krožne iniciative, saj omogočajo ustvarjanje digitalnih dvojčkov izdelkov, ki spodbujajo recikliranje, ponovno uporabo in popravilo izdelkov.« Standardizacija informacij o izdelkih poveča preglednost in učinkovitost v preskrbovalni verigi, to pa prispeva k optimizaciji uporabe virov in materialov na eni strani ter k zmanjšanju odpadkov na drugi strani. Standardi GS1 poleg tega omogočajo podjetjem lažje izpolnjevanje zakonskih zahtev glede trajnosti in okoljskih meril. ■